

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr. Waldemara Kaaka

**pt.: *Koncepcja interoperacyjności systemu informacyjnego zarządzania
kryzysowego na szczeblu powiatu***

przygotowanej pod kierunkiem naukowym

prof. dr. hab. Bogusława Jagusiaka

(promotor pomocniczy – dr inż. Romuald Hoffmann)

Zmiany zachodzące w środowisku bezpieczeństwa narzucają konieczność podejmowania wielopłaszczyznowych działań uwzględniających zarówno potrzeby państwa jak i społeczeństwa, w tym posiadanie systemowych rozwiązań w zakresie zarządzania kryzysowego. Zbudowanie zintegrowanego systemu umożliwiającego obniżanie ryzyka związanego z możliwością wystąpienia zagrożeń i powstawania sytuacji kryzysowych oraz generowania skutecznych mechanizmów kontroli jawi się jako swoiste *signum temporis*.

Problem organizacji systemu zarządzania kryzysowego jest złożony i skomplikowany i to zarówno na poziomie definicyjnym, jak i funkcjonalno-strukturalnym. Skala i zakres współczesnych zagrożeń powoduje, że coraz trudniej rozróżnić źródło, miejsce, czas oraz skutek zagrożenia. *Asymetryczność* zagrożeń narzuca konieczność podejmowania *niestandardowych* działań, uwzględniających także wymiar lokalny. Niezbędne pozostaje zapewnienie sprawnej realizacji zadań zapobiegawczych, interwencyjnych i odbudowy oraz określenie samych ram prawno-organizacyjnych. Szczególnie istotnym pozostaje wymiar interoperacyjności informacyjnej, umożliwiający doskonalenie procesu zarządzania kryzysowego, uwzględniającego wiele aspektów w tym zadania i kompetencje odpowiednich podmiotów bezpieczeństwa oraz ich współdziałanie. Problematyka ta, którą należy postrzegać jako jeden z istotnych problemów występujących w obszarze bezpieczeństwa państwa, stanowi cel badań

podjętych przez mgr. Waldemara Kaaka. Zamysł opracowania tej tematyki uznać należy za w pełni uzasadniony.

Zaproponowane w dysertacji ujęcie problemowe pozwala na bardziej przejrzyste ukazanie podjętej tematyki oraz umożliwia wyciągnięcie interesujących wniosków dotyczących zagrożeń związanych z wymiarem zarządzania kryzysowego, szczególnie na poziomie lokalnym. Recenzowana dysertacja składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów oraz zakończenia. Uzupełniają ją tabele, schematy, wykresy oraz załączniki pozwalające lepiej udokumentować treści zawarte w poszczególnych rozdziałach.

W rozdziale pierwszym, zatytułowanym: *Metodologiczne podstawy badań interoperacyjności informacyjnej w zarządzaniu kryzysowym na szczeblu powiatu* zaprezentowana została struktura pracy, zastosowane metody badawcze, organizacja i przebieg prowadzonych badań oraz określony został ich cel, którym stało się opracowanie koncepcji interoperacyjności informacyjnej pozwalającej na udoskonalenie procesów zarządzania kryzysowego poprzez eliminację zaobserwowanych dysfunkcji oraz zwiększenie poziomu interoperacyjności informacyjnej pomiędzy podmiotami ujętymi w siatce bezpieczeństwa planu zarządzania kryzysowego. Na szczeblu powiatu, dysponującym określonym potencjałem sił i środków, prowadzonych jest wiele działań operacyjnych. Uchwycenie prawidłowości zachodzących na tym poziomie daje możliwość określenia modelowych rozwiązań pozwalających na zastosowanie w szerszej skali.

Zdefiniowany główny problem badawczy zawiera się w pytaniu: *Jaka powinna być interoperacyjność informacyjna aby zapewnić sprawne zarządzanie w trakcie zdarzeń o charakterze kryzysowym na szczeblu powiatu?* By znaleźć odpowiedź na tak zdefiniowany problem Autor sformułował kilka problemów szczegółowych, a mianowicie:

- *Jakie są podstawy teoretyczne interoperacyjności informacyjnej w zarządzaniu kryzysowym?*
- *Czy funkcjonujące obecnie rozwiązania normatywne dotyczące przepływu i wymiany informacji pomiędzy odpowiedzialnymi podmiotami mają wpływ na skuteczność i efektywność realizacji zadań w sytuacjach kryzysowych?*

- *Jakie są uwarunkowania interoperacyjności informacyjnej w zarządzaniu kryzysowym na przykładzie wybranych powiatów?*
- *Jaki jest stan interoperacyjności informacyjnej ustalony na podstawie badań procesu zarządzania kryzysowego w wybranych powiatach?* (badania empiryczne oraz badania dokumentów w formie meldunków, sprawozdań, ukierunkowane na określenie poziomu skuteczności i efektywności działania podmiotów uczestniczących w sytuacjach kryzysowych w wybranych powiatach).
- *Jaka koncepcja interoperacyjności informacyjnej zapewnia efektywne i skuteczne działanie służb w warunkach zarządzania kryzysowego na szczeblu powiatu?*

Problemom szczegółowym właściwie przyporządkowano rozdziały merytoryczne. Podniosło to *czytelność* metodologiczną procedur zastosowanych w dysertacji.

Z głównym problemem badawczym koresponduje hipoteza główna, która stanowi przypuszczenie, zgodnie z którym brak koherentnej koncepcji interoperacyjności informacyjnej pomiędzy podmiotami biorącymi udział w procesie zarządzania kryzysowego prowadzi do ograniczenia sprawności i skuteczności realizowanych zadań. W procesie badawczym sformułowane zostały hipotezy szczegółowe będące odpowiedziami na pytania cząstkowe, skorelowane z problemami szczegółowymi.

Wskazując na ocenę metodologiczną rozprawy należy zwrócić uwagę na staranne określenie problemu i celu badań, jak również problemów badawczych oraz hipotezy. Cel badań podjętych przez Doktoranta w dysertacji jest zrozumiały, właściwie osiągany w poszczególnych etapach badań. Weryfikacja hipotez roboczych umożliwiła osiągnięcie celu badań. Zdefiniowane problemy badawcze, podobnie jak hipotezę można uznać za poprawne.

Rozdział drugi, opatrzony tytułem: *Uwarunkowania interoperacyjności informacyjnej w zarządzaniu kryzysowym na szczeblu powiatu*, stanowi wprowadzenie do zasadniczych rozważań, określonych w problemie badawczym, tworząc dobrą podstawę merytoryczną do realizacji kolejnych rozdziałów. Interoperacyjność zaprezentowana została w kontekście funkcjonowania systemu bezpieczeństwa państwa, szczególnie w sytuacji kryzysowej. Przedstawione zostały funkcje interoperacyjności informacyjnej. Interesujące, szczególnie w kontekście funkcjonalności systemowej, pozostaje

zaprezentowane w dysertacji spojrzenie na różnice występujące między interoperacyjnością a kompatybilnością i standaryzacją.

Kolejny rozdział poświęcony został konceptualno-teoretycznym podstawom badań interoperacyjności informacyjnej w zarządzaniu kryzysowym. Problematyka ta została zaprezentowana z uwzględnieniem regulacji prawnych, funkcjonujących rozwiązań strukturalnych oraz struktur komunikacyjnych. Szczegółowej analizie poddano najważniejsze podmioty wykonawcze biorące udział w systemie zarządzania kryzysowego, przede wszystkim: Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Policję, Inspekcję Ochrony Środowiska, Państwową Straż Pożarną, Państwową Inspekcję Sanitarną, Inspekcję Weterynaryjną, czy Siły Zbrojne RP. Wymienione podmioty bezpieczeństwa, na co zresztą Doktorant zwraca uwagę, nie wyczerpują całego komponentu wykonawczego dla zarządzania kryzysowego. Analizując siatkę bezpieczeństwa w kontekście zarządzania kryzysowego zauważalny jest przede wszystkim deficyt w zakresie interoperacyjności informacyjnej w poziomych strukturach zarządzania. Nie ulega zaś wątpliwości, że informacja i komunikacja (struktura komunikacyjna) to istotny czynnik realizowanych procesów związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa narodowego.

W rozdziale czwartym zaprezentowane zostały wyniki badań własnych – odnoszących się do interoperacyjności informacyjnej uwzględniającej zarówno struktury poziome, jak i pionowe podmiotów bezpieczeństwa włączonych do zarządzania kryzysowego – którymi objęto powiat gorzowski, a także dokonano oceny rozwiązań stosowanych w powiatach strzelecko-drezdeneckim oraz sulęcińskim (wybór tych właśnie powiatów został przez Doktoranta odpowiednio uzasadniony). Problematyka ta została przeanalizowana z uwzględnieniem rozwiązań prawnych, organizacyjnych i technicznych. Odpowiedzi osób ankietowanych stały się niezwykle przydatne do zaprezentowania autorskiej koncepcji interoperacyjności informacyjnej pozwalającej na udoskonalenie algorytmu przedsięwzięć realizowanych w ramach zarządzania kryzysowego uwzględniających współczesne wyzwania i zagrożenia (formularz wywiadów eksperckich zawiera załącznik nr 2). Kwestionariusz-formularz, jak i przeprowadzenie jego analizy należy ocenić pozytywnie.

Autorski koncept zawierający rozwiązania, które mogą zostać zaaplikowane do procedur działania podmiotów bezpieczeństwa odpowiedzialnych za poziom zarządzania kryzysowego na szczeblu powiatu, z uwzględnieniem wymiaru prawnego oraz strukturalnego, uwzględniającego wyzwania występujące w świecie hybrydalnych zagrożeń, zawiera rozdział kolejny, a zarazem ostatni. Opracowany został przede wszystkim katalog sytuacji kryzysowych i zdarzeń istotnych dla stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego, które podlegają wymianie informacji między służbami, strażami oraz inspekcjami na szczeblu powiatu.

Zaprezentowany autorski katalog sytuacji kryzysowych na stronie 112 uwzględnia *bunt lub ucieczkę z ośrodka odosobnienia prawnego*. Kategoria ta w przekonaniu recenzenta nie jest zbyt precyzyjnie zdefiniowana i można mieć wątpliwości co do charakteru zagrożeń, poza tym pojawia się pytanie czy Doktorant do tej kategorii zagrożeń zalicza także skutki potencjalnego buntu w zakładzie karnym, znajdującym się np. Gorzowie Wielkopolskim (zakład typu półotwartego i otwartego)? Jeśli tak, to jak w takiej sytuacji powinno przebiegać współdziałanie, wskazanych przez Doktoranta we wspomnianym Katalogu, podmiotów bezpieczeństwa opowiedzianych za wymiar zarządzania kryzysowego na poziomie powiatu ze Służbą Więzienną? Proszę aby Doktorant do kwestii tej odniósł się w czasie obrony rozprawy doktorskiej, podobnie jak i do kierunku koniecznych zmian w przywoływanej ustawie o zarządzaniu kryzysowym z kwietnia 2007 roku, uwzględniających współczesne wyzwania i zagrożenia. Nie ulega wątpliwości, że przyjęcie ustawy o zarządzaniu kryzysowym przed 14 laty spowodowało racjonalizację zarówno systemu zarządzania, jak i wykorzystanie sił i środków do reagowania kryzysowego – wspomina o tym Doktorant w swojej pracy – bezpieczeństwo postrzegane być musi jednak nie tylko przez pryzmat stanu ale przede wszystkim procesu, a to wymusza konieczność podejmowania permanentnych działań uwzględniających różnorodny wymiar zmieniających się zagrożeń np. hybrydalnych. Co prawda kwestie te można odnaleźć na kartach doktoratu ale są one rozproszone.

Planowane zadania muszą być zharmonizowane i zawierać działania zmierzające do zdiagnozowania zagrożeń, zarysowania wachlarza możliwych rozwiązań oraz zastosowania podejść prowadzących do zmian w funkcjonowaniu podmiotów bezpieczeństwa odpowiedzialnych za wymiar zarządzania kryzysowego. Działania te

wymagają odpowiednich zmian odnoszących się między innymi do systemu organizacji służb, straży i inspekcji, procedur stosowanych w sytuacjach zagrożenia, wymagających natychmiastowej reakcji, jak i modernizacji istniejącej infrastruktury, poprzez nasycenie jej urządzeniami wspierającymi pracę podmiotów bezpieczeństwa – zastosowanie integratora radiowego jako narzędzia technicznego mogącego usprawnić proces interoperacyjności informacyjnej. W dysertacji omówiono jego podstawowe funkcje oraz możliwości wykorzystania w działaniu praktycznym – na podstawie wniosków z przeprowadzonego 27 stycznia 2021 roku w Strzelcach Krajeńskich ćwiczenia praktycznego (załącznik nr 3), według – co zasługuje na szczególne podkreślenie – założenia przygotowanego przez Doktoranta. Zasadniczym celem przeprowadzonego ćwiczenia była kwestia doskonalenia procedur powiadamiania i organizacji działań z podmiotami bezpieczeństwa w sytuacji przywracania ładu i porządku społecznego; możliwości organizacyjnych oraz sprzętowych w prowadzeniu działań z zakresu zarządzania kryzysowego oraz funkcjonalności systemu dowodzenia, z uwzględnieniem roli wymiany informacji pomiędzy poszczególnymi przedstawicielami służb w zakresie wykorzystywania integratora radiowego.

W zakończeniu rozprawy zamieszczone zostały wnioski wynikające z poszczególnych rozdziałów, zawierające rekomendacje, które mogą być implikowane w obszarze zarządzania kryzysowego na poziomie powiatu. W dużym stopniu na sprawność działania podmiotów bezpieczeństwa w tym wymiarze wpływa interoperacyjność informacyjna. Na uwagę zasługuje fakt, że analizie poddane zostały problemy i rozwiązania stosowane w praktyce. Interesująco prezentują się zaproponowane w rozprawie rozwiązania prawno-organizacyjno-techniczne mogące usprawnić działania podmiotów bezpieczeństwa, realizujących zadania związane z ratownictwem i ochroną ludności oraz oceną ryzyka.

Reasumując, praca doktorska zawiera wszystkie najważniejsze elementy merytoryczne poprawnych odpowiedzi na postawione przez mgr. Kaaka pytania badawcze. Zawarte w dysertacji podstawowe ustalenia oparte zostały w dużej mierze na badaniach aktów normatywnych dotyczących zarządzania kryzysowego – ustaw, rozporządzeń i zarządzeń. Oprócz tego przy pisaniu pracy wykorzystano publikacje zwarte, artykuły oraz strony internetowe. Dociekania Autora opierają się na literaturze

przedmiotu oraz materiałach źródłowych odpowiadających potrzebom realizacji problemu badawczego.

Główną konstrukcję nośną realizacji tych odpowiedzi stanowią dwa ostatnie rozdziały, które przesądzają o wartości autentycznego dorobku naukowego zawartego w recenzowanej dysertacji. Waldemar Kaak w pracy doktorskiej zawarł najważniejsze wyniki swoich dociekań, które stanowią w sumie zwięzłą narrację dotyczącą ważnych problemów odnoszących się do kwestii zarządzania kryzysowego na poziomie powiatu. Autor sumuje dotychczasowy dorobek w tej dziedzinie, a także poszerza go o nowe źródła i ich interpretacje. W toku badań wykorzystane zostały teoretyczne, jak i empiryczne metody badawcze odpowiadające przedmiotowi badań. Ich zastosowanie pozwoliło na uzyskanie poszukiwanych odpowiedzi weryfikujących przejętą hipotezę.

Doktorant dość umiejętnie posługuje się przypisami, które dobrze dokumentują treści zawarte w pracy, która została napisana poprawnym językiem, choć nie jest wolna od drobnych niedociągnięć redakcyjnych. Pewnego sprostowania wymaga chociażby informacja zawarta we wstępie na stronie 8, że dysertacja składa się z 6 rozdziałów, w rzeczywistości tworzy ją 5 rozdziałów.

Zauważone w dysertacji niedociągnięcia nie przekreślają pozytywnej oceny merytorycznej i wartości poznawczej pracy, która w efekcie stanowi interesujący projekt badawczy, a wyniki mogą stanowić inspirację dla podmiotów bezpieczeństwa odpowiedzialnych za zarządzanie kryzysowe in extenso. Realizacja tego problemu wymagała od Autora dużego zasobu wiedzy, sporego nakładu pracy w trakcie prowadzonych badań oraz dobrze zorganizowanego warsztatu badawczego. Empiryczny charakter badań pozwolił wskazać utylitarne rozwiązania oraz sposoby ich wdrożenia w praktyce funkcjonowania podmiotów bezpieczeństwa w obszarze zarządzania kryzysowego na poziomie powiatu, co przesądza o oryginalności dysertacji i wkładzie Autora do nauk o bezpieczeństwie.

Wniosek końcowy:

Recenzowana rozprawa doktorska mgr. Waldemara Kaaka pod tytułem: *Koncepcja interoperacyjności systemu informacyjnego zarządzania kryzysowego na szczeblu powiatu* jest wynikiem dużego wysiłku badawczego, który przyniósł w rezultacie ciekawe

opracowanie określonego w temacie problemu badawczego. Nie ulega przy tym wątpliwości, że praca jest samodzielnym dorobkiem naukowym Autora, który zrealizował założone cele badawcze, wykazując się odpowiednią wiedzą merytoryczną z zakresu problemowego dysertacji. Zawartość merytoryczna pracy świadczy o opanowaniu przez Autora zarówno warsztatu naukowego, jak i techniki pisania pracy.

Rozprawa doktorska spełnia wymagania stawiane dla naukowych prac kwalifikacyjnych zawartych w Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym. Stawiam więc wniosek o dopuszczenie mgr. Waldemara Kaaka do kolejnych etapów przewodu doktorskiego.

.....

prof. dr hab. Tomasz KOŚMIDER